

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL SPORTO ĮSTATYMO NR. I-1151 2, 3, 5, 7, 10, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24 IR 25
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (toliau – Projektas) IR
ŠVIETIMO ĮSTATYMO NR. I-1489 71 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO (toliau kartu – Projektai) (TAP-21-418(3); TAIS NR. 21-21490(4))**

2021-05-18 Nr. NV-1045

Vilnius

Projektų rengėjas - Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau - Ministerija).

Projektų tikslas. Įgyvendinant Vyriausybės programoje numatytas nuostatas ir jos įgyvendinimo plane numatytus veiksmus, taip pat atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo 2020 m. lapkričio 3 d. nutarimą bei kitas praktikoje kylančias problemas, patikslinti Sporto įstatymo ir Švietimo įstatymo nuostatas, siekiant aiškesnio ir efektyvesnio aukšto meistriško sporto reguliavimo bei finansavimo, patobulinto Sporto rėmimo fondo modelio reglamentavimo, sporto stebėsenai reikalingo Sporto registro įtvirtinimo, didesnio sportininkų skatinimo, praplečiant valstybės stipendijų gavėjų ratą ir padidinant valstybės stipendijas visiems sportininkams, tarptautinių aukšto meistriško sporto varžybų Lietuvoje finansavimo mechanizmo įtvirtinimo, Nacionalinės sporto tarybos funkcijų išplėtimo ir kt.

Dabartinė situacija. Šiuo metu Sporto įstatyme:

- Aukšto meistriško sporto, aukšto meistriško sporto varžybos sąvokose nėra apibrėžiamos sportininko amžiaus grupės, kuriose varžomasi.
- Nėra apibrėžta antidopingo organizacijos, jos rengiamos programos, atrankos aukšto meistriško sporto varžybų, fizinio aktyvumo projekto, sporto bazės ir sporto bazių pagerinimo projekto, tarptautinių aukšto meistriško sporto varžybų projekto sąvokos
- Aukšto meistriško sporto programa apibūdinama kaip vienu kalendorinių metų trukmės aukšto meistriško sporto planavimo dokumentas.
- Nėra nustatyta, kad Vyriausybė steigia žinybinį sporto registrą, kurio valdytoja būtų Ministerija.
- Apibrėžta Nacionalinės sporto tarybos kompetencija – svarsto sporto politikos strateginius tikslus ir pažangos uždavinius, sporto šakų pripažinimo strateginėmis sporto šakomis kriterijus ir kt.
- Įtvirtinta, kad sportininkui, treneriui ar teisėjui atlygis už jų vykdomą veiklą gali būti mokamas pagal darbo arba sporto veiklos sutartis.
- Apibrėžti konkretūs sporto projektų finansavimo iš valstybės biudžeto šaltiniai (konkretūs procentai nuo akcizo už alkoholinius gėrimus ir apdorotą tabaką ir loterijų ir azartinių lošimų mokestį), kurie skiriami Sporto rėmimo fondui sudaryti. Nustatyta, kad Sporto rėmimo fondo lėšos negali būti perduodamos į valstybės biudžetą arba naudojamos kitoms valstybės reikmėms finansuoti, per metus nepanaudotos lėšos naudojamos kitais metais numatytiems sporto projektams finansuoti. Konstitucinis Teismas 2020 m. lapkričio 3 d. nutarimu pripažino, kad Sporto įstatymo 16 str. 2 d. tiek, kiek joje nustatyti konkretūs lėšų (pajamų), gautų iš praėjusių metų faktinių įplaukų iš akcizo už alkoholinius gėrimus ir apdorotą tabaką (2, 2,5, 3 proc.), iš loterijų ir azartinių lošimų mokesčio dalies (10 proc.), dydžiai, skiriami planuojant kiekvienų metų valstybės biudžeto asignavimus sporto projektams įgyvendinti, prieštarauja Konstitucijai. Taip pat prieštaraujančia Konstitucijai pripažinta Sporto įstatymo 17 str. 2 d. nuostata „Sporto rėmimo fondo lėšos negali būti perduodamos į valstybės biudžetą arba naudojamos kitoms valstybės reikmėms finansuoti, per metus nepanaudotos lėšos naudojamos kitais metais numatytiems sporto projektams finansuoti“.

- Išskirtos 5 Sporto rėmimo fondo lėšomis finansuojamos sritys (fizinio aktyvumo veiklos, sporto renginių organizavimas, sporto inventoriaus įsigijimas, asmenų kvalifikacijos tobulinimas, sporto paskirties pastatų priežiūra ir remontas). Sporto rėmimo fondo lėšomis finansuojamų sporto projektų finansavimo tvarkos aprašą, Sporto rėmimo fondo lėšų paskirstymo proporcijas ir Sporto rėmimo fondo administravimui skirtų lėšų dalį pavesta nustatyti Vyriausybei. Apibrėžtos esminės sporto projektų vertinimo procedūros (Švietimo mainų paramos fondas, Centrinė projektų valdymo agentūra atlieka atitinkamos srities sporto projektų atranką, teikia išvadas sporto projektų komisijai dėl jų tinkamumo finansuoti vertinimo ir kt.), sporto projektų komisijos institucinė sudėtis ir funkcijos (įvertina jai pateiktus tinkamus finansuoti sporto projektus ir teikia siūlymus Ministerijai dėl konkrečių sporto projektų finansavimo; komisijos institucinę sudėtį ir nuostatus tvirtina Vyriausybė; šiai dienai komisiją sudaro 11 narių (5 valstybės institucijų, 1 savivaldybės asociacijos ir 5 sporto organizacijų atstovai) ir kt. Bendras Sporto rėmimo fondo biudžetas 2019 m. sudarė 13,663 mln. Eur, 2020 m. – 17, 533 mln. Eur, o 2021 m. – 21,408 mln. Eur.
- Nėra nustatyta reikalavimo sporto šakų federacijoms, įgyvendinančioms aukšto meistriskumo sporto programas, sudaryti sporto veiklos sutartis su sportininkais, kurie rengiami įgyvendinant programas ir gauna valstybės stipendiją, taip pat, pretenduojant gauti finansavimą, reikalavimų atlikti praėjusių kalendorinių metų finansinių ataskaitų auditą, būti suformavus nacionalinę rinktinę objektyviais ir skaidriais bei viešai skelbiamais rinktinės sudarymo kriterijais, steigimo dokumentuose būti įtvirtinusioms sporto šakos federacijos valdymo organų narių rotaciją, numatant konkretų kadencijų skaičių.
- Nustatyti atvejai, kada valstybės biudžeto lėšos sporto projektams ar aukšto meistriskumo sporto programoms įgyvendinti negali būti skiriamos (pvz., juridinis asmuo nėra įvykdęs įsipareigojimų susijusių su mokesčių mokėjimu arba jam taikomas turto areštas, pateikė tikrovės neatitinkančius duomenis ir kt.).
- Nustatyta, kad už atitinkamus laimėjimus (užimtas vietas) aukščiausio lygio varžybose (olimpinėse, paralimpinėse žaidynėse, Europos ir pasaulio čempionatuose ir kt.) sportininkams kas mėnesį mokama skirtingo dydžio (priklausomai nuo varžybų lygio ir užimtos vietos) valstybės stipendija. Šiuo metu neįgaliųjų sportininkų valstybės stipendijų dydžiai skiriasi nuo kitų sportininkų (pvz., didžiausia sportininko valstybės stipendija užėmusio 1-ą vietą olimpinėse žaidynėse - 27 bazinių socialinių išmokų (toliau – BSI) dydžio, t.y. 1080 Eur, o paralimpinio ar kurčiųjų žaidynių 1-os vietos laimėtojo – 23 BSI, t.y. 920 Eur); mažiausia valstybės stipendija – 120 Eur (3 BSI dydžio) už pasaulio jaunimo čempionatų, jaunimo olimpiadų žaidynių 4–6 vietas, Europos jaunimo čempionatų 2 ir 3 vietas, pasaulio jaunimo neįgaliųjų čempionatų ar Europos neįgaliųjų jaunimo čempionatų 1 vietą). Valstybės stipendija mokama 130 sportininkams, iš jų 52 neįgaliesiems.

Projektų esmė, nauda. Siūloma:

- Siekiant tiksliai identifikuoti, kurios sporto šakos federacijos veiklos yra priskirtinos aukšto meistriskumo sportui ir atitinkamai skirti lėšas, patikslinti aukšto meistriskumo sporto sąvoką, nurodant kurių amžiaus grupių sportininkų veikla, pasiekimai turi būti vertinami kaip aukštas meistriskumas (apibrėžiamos šios amžiaus grupės - jaunučių, jaunių, jaunimo ir suaugusiųjų), taip pat atitinkamai koreguoti ir aukšto meistriskumo sporto varžybų sąvoką.
- Įtvirtinti atrankos aukšto meistriskumo sporto varžybų sąvoką, nurodant, kad tai aukšto meistriskumo sporto varžybų ciklas, kurio metu siekiama atitikti tarptautinių subjektų nustatytas sąlygas ir įgyti teisę dalyvauti atitinkamų tarptautinių aukšto meistriskumo sporto varžybų finaliniame etape.
- Siekiant apibrėžti, koks subjektas gali skirti sankcijas už antidopingo taisyklių pažeidimus papildyti antidopingo organizacijos sąvoką, kartu įtvirtinant ir naujas sąvokas, kuriomis apibrėžiama nacionalinė antidopingo organizacija ir jos programa.

- Siekiant tinkamai pasirengti aukščiausio rango sporto varžyboms bei vertinti, ar sporto šakų federacijų ar neįgaliųjų sporto organizacijų planai yra nuoseklūs, pakeisti aukšto meistriško sporto programos sąvoką, nurodant, kad tai ne vienu, bet ketverių kalendorinių metų trukmės aukšto meistriško sporto planavimo dokumentas (4 m. laikotarpis pasirinktas siejant jį su 4 m. žaidynių ciklu; priemonių įgyvendinimo vertinimo kriterijai, jų reikšmės, lėšų poreikis šio dokumento įgyvendinimui būtų planuojami ir finansavimas skiriamas 1 m.).
- Siekiant įgyvendinti Konstitucinio Teismo nutarimą patobulinti Sporto rėmimo fondo reguliavimą, t.y.: atsisakyti įstatyme nurodyto fiksuoto dydžio finansavimo nuo akcizo už alkoholinius gėrimus ir apdorotą tabaką, loterijų ir azartinių lošimų mokesčio ir pajamų šaltinių nurodymo, taip pat nuostatų dėl atitinkamais metais nepanaudotų valstybės biudžeto lėšų; vietoj penkių šiuo metu išskiriamų finansuotinių sričių (fizinio aktyvumo veiklos, sporto renginių organizavimas, sporto inventoriaus įsigijimas, asmenų kvalifikacijos tobulinimas, sporto paskirties pastatų priežiūra ir remontas) finansuoti dvi - fizinį aktyvumą ir sporto bazių pagerinimą; įtvirtinti fizinio aktyvumo ir sporto bazių pagerinimo projektų bendruosius vertinimo kriterijus (projekto aktualumas ir svarba; projekto veiksmingumas, poveikis ir tęstinumas; projekto finansinis ir ekonominis pagrindimas; projekto valdymas), specialiuosius pavedant nustatyti ministrui; pakeisti komisijos, kuri vertins jai pateiktus projektus, sudarymo principus (komisija sudarys 7 atstovai (trys valstybės institucijų, 1 savivaldybių asociacijos, 3 sporto organizacijų atstovai, kuriuos deleguos Nacionalinė sporto taryba) ir pavesti ministrui nustatyti jos personalinę sudėtį bei nuostatus; aiškiau apibrėžti projektus vertinančių institucijų funkcijas, patikslinti reikalavimus dėl jų viešinamos informacijos apie projektus ir kt.
- Fizinio aktyvumo projektų ir sporto bazių pagerinimo projektų valstybės biudžeto lėšomis finansavimo tvarką, finansavimo proporcijas, specialiuosius vertinimo kriterijus, bendrojo finansavimo dydį ir kt., aukšto meistriško sporto finansavimo tvarką, aukšto meistriško sporto programų bendrojo finansavimo dydį, strateginių sporto šakų kriterijus, strateginių sporto šakų sąrašą ir kt. siūloma pavesti nustatyti švietimo, mokslo ir sporto ministrui (dabar šios nuostatos reglamentuotos Vyriausybės nutarimais).
- Valstybės lėšas skirti ir studentų sporto judėjimui Lietuvoje vadovaujančios nevyriausybinių organizacijos parengtai aukšto meistriško sporto programai.
- Įtvirtinti atskirą finansavimo mechanizmą (projektiniu principu) svarbių tarptautinių aukšto meistriško sporto varžybų Lietuvoje organizavimui, atitinkamai kartu apibrėžiant naują tarptautinių aukšto meistriško sporto varžybų projekto sąvoką ir šių projektų atrankos bendruosius vertinimo kriterijus (tarptautinių aukšto meistriško sporto varžybų (toliau – sporto varžybos) aktualumas ir svarba; sporto varžybų vieta sporto šakos varžybų sistemoje; sporto varžybų finansinis ir ekonominis pagrindimas; sporto bazės, kurioje vyks sporto varžybos, būklė; tarptautinės sporto šakos federacijos veikla, sporto varžybų dalyviai; sporto varžybų sklaida; partnerystė), o specialiuosius kriterijus pavesti nustatyti ministrui ir kt.
- Siekiant išsamiau vertinti esamą sporto srities situaciją bei priimamus sprendimus grįsti aiškiais duomenimis, įtvirtinti, kad Vyriausybė steigia žinybinį Sporto registrą, kurio valdytoja būtų Ministerija. Taip pat nustatyti pareigą sporto organizacijoms (sporto klubams, federacijoms, fizinio aktyvumo organizacijoms), švietimo įstaigoms, ugdančioms ir (ar) rengiančioms sportininkus, teikti Sporto registrui duomenis (registre būtų kaupiami duomenys apie sportininkus, trenerius, fizinio aktyvumo specialistus, teisėjus ir kt. ir sporto bazes; duomenys būtų prieinami visiems). Sporto registro sukūrimas ir jo veikla bus finansuojama iš Ministerijai numatytų asignavimų (preliminari kaina apie 200 tūkst. Eur; numatomam metiniam palaikymui būtų skiriama apie 10 proc. Sporto registro sukūrimo vertės (iki 20 tūkst. Eur)). Planuojama, kad Sporto registras pradės veikti nuo 2023 m.
- Praplėsti Nacionalinės sporto tarybos funkcijas (tarybai siūloma pavesti svarstyti fizinio aktyvumo projektų finansavimo valstybės biudžeto lėšomis prioritetus bei poreikį organizuoti tarptautines aukšto meistriško sporto varžybas).

- Siekiant užtikrinti sportininkų teisių gynimą, pareigų bei jų ryšių su sporto šakų federacijomis įtvirtinimo, nustatyti prievolę sporto šakų federacijoms sudaryti su sportininkais, kurie yra rengiami pagal aukšto meistriško sporto programas ir / ar gauna valstybės stipendiją, sporto veiklos sutartis. Sporto veiklos sutartyse bus aptartos sutarties šalių teisės ir pareigos, atsakomybės, susijusios su pasirengimu ir dalyvavimu sporto varžybose, atlygis, sutarties šalių atsakomybė už sporto veiklos sutartyje nurodytų įsipareigojimų nevykdymą, sutarties keitimo ir nutraukimo sąlygos ir kt. Sporto veiklos sutartis galės būti neatlygintinė.
- Įtvirtinti naujus ir patikslinti esamus reikalavimus sporto šakų federacijoms, siekiančioms gauti valstybės finansavimą aukšto meistriško sporto programoms įgyvendinti – sporto šakų federacijos, įgyvendinančios aukšto meistriško sporto programas, privalės sudaryti sporto veiklos sutartis, turės būti atlikusios praėjusių kalendorinių metų finansinių ataskaitų auditą ir būti pateikusios nepriklausomo auditoriaus išvadą (išskyrus neigiamą išvadą), suformavusios nacionalinę rinktinę, vadovaudamasi savo patvirtintais ir viešai paskelbtais objektyviais, skaidriais ir nediskriminaciniais nacionalinės rinktinės sudarymo kriterijais, steigimo dokumentuose turės būti įtvirtinta sporto šakos federacijos valdymo organų narių rotacija, numatant 4 kadencijas po 2 metus arba 2 kadencijas po 4 metus tam pačiam asmeniui ir 4 metų pertrauka šioms kadencijoms pasibaigus.
- Patikslinti finansavimo valstybės biudžeto lėšomis neskyrimo pagrindus, kurie būtų taikomi fizinio aktyvumo, sporto bazių pagerinimo ir tarptautinių sporto varžybų projektams (finansavimas negalės būti skiriamas už veikas, susijusias su dopingo medžiagų neteisėtu disponavimu, platinimu ar lenkimu jas vartoti, jei turės pritaikytas atitinkamos nevyriausybės organizacijos sankcijas už manipuliavimą sporto varžybomis arba antidopingo organizacijos sankcijas už antidopingo taisyklių pažeidimą ir jų galiojimo terminas bus nesuėjęs, ilgiau nei 12 mėn. Juridinių asmenų registro tvarkytojui nebus pateiktos metinės finansinės atskaitomybės dokumentų ir kt.).
- Praplėsti sportininkų, turinčių teisę gauti valstybės stipendiją už tam tikrus sportinius pasiekimus, ratą, sulyginti valstybės stipendijų dydžius už olimpinių, paralimpinių ir kurčiųjų žaidynių 1–6 vietas ir padidinti stipendijų dydžius visiems sportininkams (valstybės stipendiją būtų skiriama už Europos jaunimo čempionato 4–6 vietas ir pasaulio ir Europos jaunimo neįgaliųjų čempionatų 2–3 vietas; valstybės stipendiją už paralimpinių ar kurčiųjų žaidynių 1–3 vietas, kaip ir už olimpinių žaidynių 1–3 vietas, siūloma mokėti neterminuotai, o už paralimpinių ar kurčiųjų žaidynių 4–6 vietas, kaip ir už olimpinių žaidynių 4–6 vietas – 4 metus; visiems sportininkams valstybės stipendija būtų padidinta 3 BSI dydžiais (t. y. 120 Eur)); taip pat nustatyti, kad dėl neįvykusių olimpinių, paralimpinių ar kurčiųjų žaidynių valstybės stipendiją skirti iki kitų tos pačios kategorijos tarptautinių sporto varžybų, kurios vyksta po tų tarptautinių sporto varžybų, kuriose buvo pasiektas atitinkamas laimėjimas, paskutinės dienos.
- Įtvirtinti, kad švietimo, mokslo ir sporto ministras nustatytų savivaldybių biudžetų lėšomis finansuojamų sportininkų rengimo įstaigų ir organizacijų veiklos reglamentavimo rekomendacijas.
- Švietimo įstatymo projektu pakeisti Švietimo mainų paramos fondo pavadinimą į Švietimo ir sporto projektų agentūra „Motum“.
- Siūloma Projekto įsigaliojimo data - 2021 m. liepos 1 d., išskyrus atitinkamas įstatymo nuostatas, kurioms numatomos kitokios (vėlesnės) įsigaliojimo datos.

Projekto nuostatomis, susijusioms su valstybės stipendijų didinimu ir jų gavėjo rato išplėtimu, įgyvendinti preliminarai 2021 m. galimai reikėtų apie 150 tūkst. Eur, 2022 m. – apie 300 tūkst. Eur. Sporto registrai 2022 m. sukurti preliminarai reikės apie 200 tūkst. Eur. Šias lėšas numatoma skirti iš persikirstytų sporto lėšų (t. y. apie 30 proc. šiuo metu Sporto rėmimo fondui skiriamų lėšų perkėlus aukšto meistriško sportui finansuoti).

Nauda: padidintos stipendijos sportininkams ir praplėstas jų gavėjų ratas, nustatytas skaidresnis aukšto meistriskumo sporto finansavimo mechanizmas, atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo nuostatas patobulintas Sporto rėmimo fondo reguliavimas, įteisintas sporto duomenų stebėsenai reikalingas Sporto registras, įtvirtintas svarbių tarptautinių aukšto meistriskumo sporto varžybų Lietuvoje organizavimo finansavimo principai ir kriterijai ir kt.

Derinimas. Sporto įstatymo projektas parengtas atsižvelgiant į darbo grupės sudarytos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2021 m. sausio 25 d. įsakymu Nr. V-124 pateiktus pasiūlymus. Vyriausybės kanceliarija kartu su Ministerija ir sporto organizacijomis organizavo du pasitarimus nesuderintoms nuostatomis aptarti. Teikiami Projektai svarstyti tarpinstituciniame pasitarime, į kurį buvo pakviesti sporto organizacijų atstovai (Lietuvos asociacijos „Sportas visiems“, 19 sporto klubų, Lietuvos tautinio olimpinio komiteto atstovai) dėl kurių pateiktų pastabų nebuvo rasta bendrų sutarimų (Lietuvos asociacija „Sportas visiems“ ir 19 sporto klubų savo raštuose siūlė netvirtinti skirtingo finansavimo modelio fizinio aktyvumo projektams (projektinis finansavimas) ir aukšto meistriskumo programoms (programinis finansavimas); taip pat Sporto rėmimo fonde siūlė palikti 2 finansavimo kryptis - sporto šakų plėtojimas (į finansavimą galėtų pretenduoti federacijos, jų klubo nariai ir kt.) ir fizinio aktyvumo plėtojimas (į finansavimą galėtų pretenduoti visi kas plėtoja fizinį aktyvumą, išskyrus federacija ir biudžetines įstaigas); Lietuvos tautinio olimpinio komiteto atstovai Vyriausybės kanceliarijos organizuotame pasitarime pasiūlė nenustatyti konkrečių kadencijų skaičiaus). Tarpinstitucinio pasitarimo metu savo pastabas išsakė tik Lietuvos tautinio olimpinio komiteto atstovai. Teikiami Projektai taip pat patikslinti pagal Vyriausybės kanceliarijos Socialinės politikos ir Teisės grupių pateiktas pastabas ir pasiūlymus.

Projektai be pastabų buvo suderinti su Specialiųjų tyrimų tarnyba, Aplinkos ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Lietuvos savivaldybių asociacija, tikslinti įvertinus (ar rasti bendri sutarimai) Teisingumo ministerijos, Lietuvos biatlono federacijos, sporto klubo „Baidarių ir kanojų irklavimas“, VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūros, Lietuvos sporto federacijų sąjungos, Lietuvos antidopingo agentūros, Lietuvos krepšinio federacijos, Etninės kultūros globos tarybos, Lietuvos kūno kultūros mokytojų asociacijos pateiktas pastabas ir pasiūlymus.

Atitiktis Vyriausybės programai. Projektai susiję su Vyriausybės programos projekto „Fizinį aktyvumą ir aukštą meistriskumą užtikrinanti sporto sistema“ nuostatomis, Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano priemonėmis (1.10.1 „Patobulinti sporto sistemos stebėseną ir įtvirtinti naują sporto rėmimo modelį, pakeičiant Sporto įstatymą ir įdiegiant reikalingas organizacines ir technines priemones“; 1.10.2 „Įsteigti kompetencijų centrą, siekiant teikti metodinę pagalbą sporto šakų federacijoms ir diegti gerojo valdymo principus“; 1.10.3 „Plėsti fiziniam aktyvumui ir aukšto meistriskumo sportininkams rengti reikalingą sporto infrastruktūrą, remiantis aiškiais kriterijais bei sporto registro duomenimis“; 1.10.9 „Sukurti tarptautinių aukšto meistriskumo sporto renginių organizavimo Lietuvoje pritraukimo mechanizmą, siekiant atitinkamų sporto šakų atstovavimo jose ir populiarinimo“).

Dalykinio vertinimo išvada. Siūlytina Projektus svarstyti Vyriausybės posėdžio B dalyje.

Socialinės politikos grupės patarėja

Aistė Zedelytė-Kaminskė